

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 294/2020-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. júna 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľky obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátskou kanceláriou Consilior Iuris s. r. o., Radlinského 51, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Robert Hayden, M.B.A., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Bratislava V č. k. 21 Cb 59/2016-155 z 3. decembra 2018 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť obchodnej spoločnosti [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. marca 2019 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľky obchodnej spoločnosti [REDACTED]

██████████, ██████████, ██████████ (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) č. k. 21 Cb 59/2016-155 z 3. decembra 2018 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresným súdom je pod sp. zn. 21 Cb 59/2016 vedený spor, v rámci ktorého si sťažovateľka vzájomným návrhom predneseným do zápisnice na pojednávaní konanom 26. apríla 2016 uplatnila nárok na náhradu škody v sume 34 881,66 € s príslušenstvom.

3. Okresný súd výzvou zo 7. júna 2016 vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku za podaný vzájomný návrh v sume 1718 €. Následne sťažovateľka požiadala okresný súd o oslobodenie od súdnych poplatkov. Okresný súd výzvou z 29. júla 2016 vyzval sťažovateľku na doloženie daňových priznaní za roky 2014 a 2015, ktoré sťažovateľka v lehote stanovenej okresným súdom doručila.

4. Okresný súd uznesením č. k. 21 Cb 59/2016-139 z 11. januára 2018 nepriznal sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov. Proti predmetnému uzneseniu sťažovateľka podala sťažnosť, o ktorej okresný súd rozhodol napadnutým uznesením tak, že jej sťažnosť zamietol.

5. Sťažovateľka namieta, že okresný súd nesprávne aplikoval § 254 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). V tomto kontexte sťažovateľka uvádza: *„Máme za to, že Okresný súd Bratislava V nesprávne aplikoval dotknutú právnu normu, čo má za následok porušenie základných práv a slobôd, pričom svoje rozhodnutie oprel o svojvoľný výklad kogentnej normy, ktorý je v rozpore s princípom spravodlivosti. Takúto aplikáciu ustanovenia § 254 ods. 1 CSP považujeme za aplikáciu v rozpore s ústavnokonformným a eurokonformným chápaním práva na prístup k súdu a podstatou existencie individuálneho oslobodenia od súdneho*

poplatku. Platná právná úprava nedovoľuje, aby strane sporu, z dôvodu jej nepriaznivej majetkovej situácie, bolo zabránené v uplatňovaní jej práv.

Máme za to, že interpretácia ustanovenia § 254 ods. 1 CSP, ktorá používa kritérium podnikateľského rizika pri posudzovaní solventnosti strany, má vo svojej podstate charakter prepisovania normatívneho textu, nakoľko z textu predmetného ustanovenia nie je možné takýto záver vyvodiť, ani pri použití extenzívneho výkladu.“

6. Sťažovateľka poukazuje na skutočnosť, že napadnutým uznesením okresného súdu došlo k jej diskriminácii ako právnickej osoby, keď jej nebolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov, a to napriek skutočnosti, že okresný súd skonštatoval, že v rokoch 2014 a 2015 sa sťažovateľka nachádzala v strate.

7. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta aj argumentáciu okresného súdu, ktorý zamietol jej sťažnosť s poukazom na skutočnosť, že k podanej sťažnosti nepriložila doklady ani iné dôkazy osvedčujúce jej aktuálne majetkové pomery, a to predovšetkým daňové priznanie za rok 2016 a 2017.

8. V tejto súvislosti sťažovateľka namieta, že nebola nikdy okresným súdom vyzvaná na doloženie daňových priznaní za rok 2016 a 2017, a preto ich nedoloženie nie je možné vyhodnotiť na jej ťarchu, pričom zároveň poukazuje na skutočnosť, že ich doloženie považuje za nadbytočné.

9. Vzhľadom na uvedené sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vo veci samej nálezom rozhodol:

„1) Základné právo na súdnu ochranu sťažovateľa zaručené v článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné ľudské právo na spravodlivé súdne konanie zaručené v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo vlastníť majetok zaručené v článku 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj právo podnikat' zaručené v článku 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Okresného súdu Bratislava V, č. k.: 21Cb/59/2016-155, zo dňa 03.12.2018 porušené bolo.

2) *Uznesenie Okresného súdu Bratislava V, č. k.: 21Cb/59/2016-155, zo dňa 03.12.2018 sa zrušuje a vec vracia Okresnému súdu Bratislava V na ďalšie konanie.*

3) *Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľovi finančné zadostučinenie vo výške 10.000,- EUR.*

4) *Okresný súd Bratislava V je povinný uhradiť sťažovateľovi trovy konania v celom rozsahu.“*

10. V súlade s čl. X bodom 5 písm. c) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 v znení dodatku č. 1 bola vec 17. októbra 2019 pridelená sudcovi spravodajcovi Milošovi Maďarovi a v zmysle čl. II bodu 3 písm. a) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 bola prejednaná v prvom senáte ústavného súdu v zložení Jana Baricová – predsedníčka senátu, Rastislav Kaššák a Miloš Maďar.

II.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

11. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

12. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

13. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

14. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

15. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania, a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc, b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovel žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37, c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom, d) ktorý je neprípustný, e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou, f) ktorý je podaný oneskorene, g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

16. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

17. Podľa čl. 35 ods. 1 ústavy každý má právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako aj právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť.

18. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

19. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

20. Podstata ústavnej sťažnosti sťažovateľky spočíva v námietke neudržateľnosti napadnutého uznesenia okresného súdu, keď tento rozhodol nad rozsah všeobecnému súdu priznanej diskrečnej právomoci, pretože v jej rámci bol oprávnený hodnotiť dôvodnosť návrhu na oslobodenie od súdneho poplatku len v rozsahu § 254 ods. 1 CSP, pričom okresný súd postupoval pri vydaní napadnutého uznesenia *ultra vires*.

III.1 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu č. k. 21 Cb 59/2016-155 z 3. decembra 2018

21. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený posudzovať právne názory všeobecného súdu a preskúmať ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

22. Účelom citovaného čl. 46 ods. 1 ústavy je zaručiť každému prístup k súdnej ochrane, k súdu alebo inému orgánu právnej ochrany. Základné právo zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy umožňuje každému, aby sa stal po splnení predpokladov ustanovených zákonom

stranou sporu. Ak osoba splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej efektívne umožní (mal by umožniť) stať sa sporovou stranou so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú.

23. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ktorú si osvojil aj ústavný súd, vyplýva, že „právo na súd“, ktorého jedným aspektom je právo na prístup k súdu, nie je absolútne a môže podliehať rôznym obmedzeniam. Uplatnenie obmedzení však nesmie obmedziť prístup jednotlivca k súdu takým spôsobom a v takej miere, že by uvedené právo bolo dotknuté v samej svojej podstate. Okrem toho tieto obmedzenia sú zlučiteľné s čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý garantuje právo na spravodlivé súdne konanie, len vtedy, ak sledujú legitímny cieľ a keď existuje primeraný vzťah medzi použitými prostriedkami a týmto cieľom (napr. Guérin c. Francúzsko, 1998).

24. Ústavný súd ďalej zdôrazňuje, že rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov (II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015, porovnaj tiež uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 788/09). Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa oslobodenia od súdnych poplatkov vychádzať (porov. I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Všeobecné súdy sú však pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov povinné s ohľadom na všetky podstatné skutočnosti vyskytujúce sa v konkrétnom prípade a význam práva na súdnu ochranu v demokratickej spoločnosti primerane vyvažovať záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov na jednej strane a záujem účastníka konania uplatňujúceho si svoj nárok (resp. práva) súdnou cestou (porovnaj rozsudok ESLP vo veci Kreuz proti Poľsku z 19. 6. 2001, bod 66).

25. Ústavný súd už judikoval, že samotné nepriznanie oslobodenia od súdneho poplatku samo osebe ešte nesignalizuje porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porov. II. ÚS 142/04, III. ÚS 344/2012, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Predmetom ústavnej ochrany sa rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov však

môže stať vtedy, keď jeho výsledok dosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa. Ústavný súd je oprávnený v ojedinelých prípadoch zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o poplatkovej povinnosti, a to iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu o neoslobodení od povinnosti zaplatiť súdny poplatok došlo vzhľadom na výšku súdneho poplatku, posudzovanú v rámci konkrétnych okolností prípadu a v rámci ekonomických (finančných) možností sťažovateľa zaplatiť tento súdny poplatok, a vzhľadom na fázu konania pred všeobecným súdom, k obmedzeniu samotnej podstaty práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porov. rozsudok ESĽP vo veci Jedamski a Jedamska proti Poľsku z 26. 7. 2005, body 60 a 66). Príčinou uvedeného stavu býva najčastejšie úplná rezignácia všeobecného súdu na vyvažovanie verejného a súkromného záujmu, prípadne nedôsledné vyvažovanie (opomenutie podstatnej „premennej“ pri vyvažovaní).

26. Pokiaľ okresný súd odôvodňoval nepriznanie oslobodenia od súdneho poplatku podnikateľským rizikom, ktoré musí znášať právnická osoba, ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že v ustanovení § 254 ods. 1 CSP sú jednoznačným spôsobom normované relevantné predpoklady na posúdenie priznania oslobodenia od súdnych poplatkov a všeobecný súd je v rámci svojej diskrečnej právomoci oprávnený hodnotiť dôvodnosť návrhu na oslobodenie od súdneho poplatku len v tomto rozsahu, inak postupuje *ultra vires*.

27. Ústavný súd však poukazuje na skutočnosť, že sťažovateľke vznikla povinnosť zaplatiť súdny poplatok za vzájomný návrh, ktorý si uplatnila v už prebiehajúcim konaní na pojednávaní konanom 26. apríla 2016. V tejto časti sporu, v ktorej si uplatnila vzájomným návrhom náhradu škody, vystupuje v procesnom postavení žalobkyne, a to so všetkými procesnými právami a povinnosťami, ktoré jej z uvedeného postavenia vyplývajú. Je preto predovšetkým jej právom rozhodovať o existencii sporu v tejto časti a je na jej vôli, či aj v jeho priebehu bude mať záujem na ďalšom vedení sporu a v akom rozsahu.

28. Z ústavnoprávneho hľadiska je tak podstatné, že okresný súd založil svoje rozhodnutie aj na skutočnosti, že sťažovateľka k sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu

č. k. 25 Cb 59/2016-139 z 11. januára 2018 nepriložila svoje daňové priznania za roky 2016 a 2017, resp. iné doklady, a preto nepreukázala svoje aktuálne majetkové pomery (majetkové pomery v čase rozhodovania okresného súdu, pozn.), pričom dôkazné bremeno v tejto časti znáša sťažovateľka.

29. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že o oslobodení od súdnych poplatkov rozhoduje všeobecný súd na návrh sporovej strany, ku ktorému je táto povinná pripojiť listinné dôkazy, deklarujúce jej majetkové pomery. Majetkové pomery strany nemožno považovať za skutočnosť všeobecne známe alebo známe všeobecnému súdu z jeho činnosti a konanie o oslobodenie od súdneho poplatku nie je konaním, v ktorom by zákon ukladal všeobecnému súdu vyhľadávaciu povinnosť vo vzťahu k dôkazom potrebným na zistenie skutkového stavu. Je preto výlučne na sporovej strane, aby svoje tvrdenie o nepriaznivých majetkových pomeroch sama aktívne v čo najväčšom možnom rozsahu preukázala, sama ponúkla na podporu svojich tvrdení všetky relevantné informácie a listiny, nečakajúc pritom na iniciatívu konajúceho všeobecného súdu.

30. Pokiaľ sa teda sťažovateľka uchádza o ústavnoprávnu ochranu a pritom sama nevyužila svoju reálnu procesnú možnosť, a to preukázať okresnému súdu jej aktuálne majetkové pomery, ústavný súd považuje jej námietky z ústavnoprávneho hľadiska za zjavne neopodstatnené. Takou je aj námietka sťažovateľky, že doloženie daňových priznaní za roky 2016 a 2017 je nadbytočné. Okresný súd rozhoduje o oslobodení od súdnych poplatkov na základe skutočností o majetkových pomeroch v čase rozhodovania, pričom pomery strany sporu spočívajú v okolnostiach, ktoré nie sú len dočasnej či prechodnej povahy a odôvodňujú záver, že poplatník celkom alebo sčasti (v prípade žiadosti o čiastočné oslobodenie od súdnych poplatkov) nemôže splniť poplatkovú povinnosť alebo že jej splnenie od neho nemožno spravodlivo žiadať. Vzhľadom na uvedené ani okresným súdom deklarovanej zápornej hospodárskej výsledok sťažovateľky za roky 2014 a 2015 (body 4 a 5 napadnutého uznesenia, pozn.) sám osebe neodôvodňuje priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov v čase rozhodovania okresného súdu, keď už aktuálne pomery sťažovateľky nemuseli odôvodňovať priznanie oslobodenia

od súdnych poplatkov (bez ohľadu na skutočnosť, že návrh na oslobodenie od súdnych poplatkov sťažovateľka podala v roku 2016, pozn.).

31. Ústavný súd tak po preskúmaní napadnutého uznesenia okresného súdu dospel k záveru, že právne závery okresného súdu sú v okolnostiach prejednávanej veci racionálne, a preto ich nemožno považovať za arbitrárne (svojvoľné). Odôvodnenie napadnutého uznesenia okresného súdu je dostatočným podkladom pre výrok, ktorým okresný súd zamietol sťažnosť sťažovateľky, a preto právne závery okresného súdu sú v referenčnom rozsahu ústavne akceptovateľné.

32. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

III.2 K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 35 ods. 1 ústavy uznesením okresného súdu č. k. 21 Cb 59/2016-155 z 3. decembra 2018

33. K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 35 ods. 1 ústavy je potrebné uviesť, že sťažovateľka namietala porušenie týchto základných práv v spojení alebo v nadväznosti na namietané porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Keďže ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade nedošlo k porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako ani k porušeniu práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, je zjavné, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu týchto označených práv. Ústavný súd preto aj túto časť ústavnej sťažnosti pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

34. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti sa ústavný súd ďalšími návrhmi sťažovateľky uvedenými v petite jej ústavnej sťažnosti nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody podľa ústavy, alebo ľudského práva alebo základnej slobody podľa kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. júna 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu